

LANDSLAKKEN LANGS SPOORDIJKEN 5. WAARNEMINGEN LANGS HET TRAJECT PURMEREND-ZAANDAM

H.K. Mienis

Landsnails along railway embankments

5. Observations along the section Purmerend-Zaandam

Between 1997 and 2004 observations were carried out concerning the presence of land snails on the railway embankments along the section Purmerend-Zaandam, in the province of North-Holland, the Netherlands. This railway-track passes through a criss-cross of ditches and canals, and forms the only always dry refuge for many plants and animals in the area. The observations revealed the presence of 31 species of land snails. As typical inhabitants of the dry railway embankments we noted *Pupilla muscorum*, *Candidula intersecta* and *Ceriuella cisalpina*, and to a lesser degree *Monacha cantiana*.

In de periode 1997-2004 heb ik hier en daar een deel van de spoorlijn Purmerend-Zaandam op de aanwezigheid van landslakken kunnen onderzoeken. In tegenstelling tot het traject Purmerend-Hoorn, dat in betrekkelijk kleine mootjes verdeeld wordt door de vele wegen, die parallel lopen langs de kanalen en ringvaarten, die overtollig water afvoeren naar het IJsselmeer (zie Mienis, 2004 & 2005), zijn grote delen van de spoorlijn Purmerend-Zaandam slecht of niet bereikbaar. In totaal werden zeven monsterpunten onderzocht, waarvan slechts een aan beide zijden.

De volgende monsterpunten langs het traject Purmerend-Zaandam werden onderzocht:

1. Purmerend, omgeving station Purmerend-Overwhere, 26 september 2002;
2. Purmerend, braakliggend terrein langs spoorlijn ten noorden van de Waterlandlaan, 16 oktober 2004;
3. Purmerend, omgeving N.S. station Purmerend, 30 september 2002;
4. Purmerend, viaduct van fietspad nabij de Jaagweg, 16 november 1997 en 2 oktober 1998;
- 5a. Polder Purmerland, onbewaakte overweg nabij Wormerpad, zuid-oost zijde, 24 september 1998;
- 5b. idem, noord-west zijde, 24 september 1998;
6. Oostzaan, voormalig station, 24 september 1998;
7. omgeving viaduct A7, 30 september 2002;
8. omgeving viaduct A8, 30 september 2002.

De resultaten van dit onderzoek zijn in de tabel samengevat.

In totaal werden 31 soorten landslakken aangetroffen. De rijkste vindplaats bleek de omgeving van het viaduct van het fietspad nabij de Jaagweg in Purmerend te zijn met 20 verschillende soorten. Dit is eigenlijk het enige monsterpunt langs de spoorlijn, dat vrij en zonder gevaar bemonsterd kan worden. Het is ook het monsterpunt met de grootste afwisseling in plantengroei, hetgeen ondermeer veroorzaakt wordt door de aanwezigheid van enkele vrij sterk verwaarloosde tuinen waarin zich veel afval in de vorm van oude planken, dakpannen en stenen bevinden. Het vormde de enige vindplaats van de Grote aardslak *Limax maximus*, waar-

van een groot aantal werd aangetroffen onder rondliggende dakpannen. Opvallend was de vondst van een heel groot, geheel zwart (melanotisch) exemplaar.

De stations Purmerend-Overwhere en Purmerend Station N.S. konden nauwelijks onderzocht worden: op beide stations werden slechts twee soorten genoteerd. Ongetwijfeld komen in de omgeving van beide stations veel meer slakken voor.

Het is duidelijk dat de verhoogde spoordijk in dit waterrijke gebied (niet alleen het Oostzanerveld, maar ook de Polders Oostzaan en Purmerland) als een droog eiland fungeert. Dit geldt ook voor het voormalige station Oostzaan. Als karakteristieke soorten voor dergelijke droge gebieden moeten vooral het Mostonnetje *Pupilla muscorum*, de Grofgeribde grasslak *Candidula intersecta* en de Griekse duinslak *Ceriuella cisalpina*, en in iets mindere mate de Grote karthuizerslak *Monacha cantiana*, beschouwd worden.

De Gewone tuinslak *Cepaea nemoralis* was de enige soort die op alle monsterpunten aanwezig bleek te zijn. Veelvuldig werd deze soort ook in zogenaamde lijstersmidsen aangetroffen waarbij de spoorbielsen als aambeeld fungeerden.

Spoordijken blijven een interessant studie object wat betreft de verspreiding van landslakken. Zij vormen meestal een geheel ander biotoop dan het omringende landschap, bovendien moeten zij beschouwd worden als de meest beschermde gebieden in Nederland, zodat ze als refugia kunnen dienen. Helaas is het betreden van spoordijken ten strengste verboden, zodat het bemonsteren van dergelijke interessante gebieden vaak onmogelijk is.

Literatuur

- Mienis, H.K., 2004. Landslakken langs spoordijken 4. Landslakken langs het traject Purmerend-Hoorn. *Spirula*, 336: 3-5.
- Mienis, H.K., 2005. Landslakken langs spoordijken 4a. Aanvullingen betreffende het traject Purmerend-Hoorn. *Spirula*, 432: 20-21.

soort	1	2	3	4	5a	5b	6	7	8
<i>Oxyloma elegans</i> - Slanke barnsteenslak	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Succinea putris</i> - Gewone barnsteenslak	-	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Succinella oblonga</i> - Langwerpige barnsteenslak	-	-	-	+	+	+	-	-	-
<i>Cochlicopa lubrica</i> - Glanzende agaathoren	-	-	-	+	+	+	+	-	-
<i>Vertigo pygmaea</i> - Dwerf-korfslak	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Vallonia costata</i> - Geribde jachthorenslak	-	-	-	+	-	+	+	+	-
<i>Vallonia excentrica</i> - Scheve jachthorenslak	-	-	-	+	+	+	-	-	-
<i>Vallonia pulchella</i> - Fraaie jachthorenslak	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Pupilla muscorum</i> - Mostonnetje	-	-	-	-	-	-	+	-	-
<i>Punctum pygmaeum</i> - Gewoon dwergpuntje	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Discus rotundatus</i> - Boerenknoopje	-	+	-	+	-	+	+	-	-
<i>Arion circumscriptus</i> - Grauwe wegslak	-	-	-	+	-	-	+	-	-
<i>Arion distinctus</i> - Donkere wegslak	-	-	-	+	-	-	-	-	-
<i>Arion intermedius</i> - Egel-wegslak	-	-	-	-	-	-	+	-	-
<i>Arion rufus</i> - Gewone wegslak	-	-	-	+	+	+	+	-	-
<i>Vitrina pellucida</i> - Doorschijnende glasslak	-	-	-	+	+	-	+	-	-
<i>Vitrea crystallina</i> - Gewone kristalslak	-	-	-	+	-	-	-	-	-
<i>Aegopinella nitidula</i> - Brede blinkslak	-	+	-	+	-	+	+	-	-
<i>Oxychilus cellarius</i> - Kelder-glansslak	-	+	-	+	-	-	+	-	+
<i>Nesovitrea hammonis</i> - Ammonshorentje	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Zonitoides nitidus</i> - Donkere glimslak	-	-	-	+	-	+	-	-	-
<i>Limax maximus</i> - Grote aardslak	-	-	-	+	-	-	-	-	-
<i>Deroceras laeve</i> - Kleine akkerslak	-	+	-	+	-	-	-	-	-
<i>Deroceras reticulatum</i> - Gevlekte akkerslak	-	-	-	+	+	+	+	+	-
<i>Candidula intersecta</i> - Grofgeribde grasslak	-	+	-	-	-	-	+	-	+
<i>Cermea cisalpina</i> - Griekse duinslak	-	+	+	-	-	-	-	-	-
<i>Monacha cantiana</i> - Grote karthuisherslak	-	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Trichia hispida</i> - Gewone haarslak	-	+	-	+	+	+	+	-	+
<i>Arianta arbustorum</i> - Heesterslak	-	-	-	+	-	-	-	-	-
<i>Cepaea nemoralis</i> - Gewone tuinslak	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Cornu aspersum</i> - Segrijnslak	+	+	-	+	-	-	+	-	+
Totaal	2	9	2	20	11	13	15	5	5